

DOI 10.26886/2414-634X.2(57)2023.7

UDC: 141.319.8: 165.442 - 044.922

**THE PROSPECTS AND THE FORECASTS OF A HUMAN
TRANSFORMATION IN THE CONTEXT OF THE CRISIS OF CULTURE
BECAUSE OF THE CIVILIZATION DOMINANCE**

Nataliia Terletska, PhD student

<https://orcid.org/0009-0008-5681-8019>

e-mail: liluww2@gmail.com

Drahomanov Ukrainian State University, Ukraine, Kyiv

The article is giving the opportunity to see the perspectives and the forecasts of human transformation in the paradigms of the conceptions of the transhumanism and the meta-anthropology. There is opened the question, what realities are existing for the humanity in the transition period from the postmodernism, when the era is changing to another one, how to save the cultural values of humanity in the context of the fast development of a new technologies and the dominance of civilization. The vectors and the reasoned alternatives for getting out of the cultural crisis are proposed.

Key words: *culture, civilization, man, transhumanism, H+, meta-anthropology, metanarratives, postmodern, meta-modern, existentials.*

аспірантка, Терлецька Наталія Олександрівна, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Україна, Київ/Перспективи та прогнози трансформації людини в контексті кризи культури через домінування цивілізації

Стаття розкриває перспективи й прогнози трансформації людини у парадигмі концепцій трансгуманізму та метаантропології. Ставиться питання про те, які реалії чекають людство у перехідний період від постмодернізму, на зламі епох, як зберегти культурні цінності людства у контексті стрімкого

розвитку технологій та домінування цивілізації. Даються вектори й аргументовані альтернативи для виходу із культурної кризи.

Ключові слова: культура, цивілізація, людина, трансгуманізм, Н+, метаантропологія, метанаративи, посмодерн, метамодерн, екзистенціали.

Вступ. Проблема взаємодії культури та цивілізації є однією із актуальних і найбільш дискусійних у філософії. Сучасна філософія позитивізму, що є наступницею матеріалістичних та атеїстичних концепцій, як правило, пропонує злиття цих понять, що, в результаті, призводить до домінування цивілізації над культурою через суто утилітарне призначення культури при такому світоглядному підході [2].

Взаємодію культури та цивілізації досліджували різні автори. Про різницю й особливості понять «культура» та «цивілізація» писали О. Шпенглер, А. Тойнбі, М. Бердяєв, Й. Гейзінга, Дж. Ліндсей та інші представники філософської думки.

Також варто зробити наголос на тому – творчість чи споживання продукує діалог з культурними цінностями та екзистенціалами, а також – з буденними реаліями цивілізації, для того, аби краще усвідомити сутнісний вимір провідних ідей трансгуманізму. Такий аналіз дає змогу екзистенційно осмислити Н+ як феномен буття й зрозуміти смисл даного феномену через взаємодію з культурою та перспективами розвитку людства, що наразі становить **мету й завдання** нашого дослідження.

Екзистенційно-теїстичний світогляд та метаантропологія розмежовують поняття цивілізації та культури, оскільки культура є напрацюванням людини у царині духовно-душевної самореалізації, а цивілізація служить, при такому підході, створенню базових матеріальних цінностей та комфорту заради того, щоб людина-

творець культурних цінностей – на відміну від людини-споживача благ цивілізації – отримала необхідні комфортні умови для творчої самореалізації [2].

Людина-творець користується базовими благами цивілізації, але не робить культ із принципу споживання. В той час, як людина-споживач, що нігілістично та цілком утилітарно сприймає культурні цінності та вважає мірилом успіху та самореалізації набуття благ цивілізації, створюючи своєрідний культ із споживання як такого, вибудовує світоглядні концепції навколо утилітарної парадигми вигоди, підлаштовуючи культурні, в тому числі й морально-етичні цінності під мірило на кшталт “вигідно чи не вигідно”, і в такому суспільстві цивілізація поглинає культуру, а згодом і – людину. Відповідно, в такому суспільстві, де відбувається активний процес поглинання культурою цивілізації можна очікувати народження Надлюдини, одягнутої у броню технологій, напівмутанта, що не керується людськими цінностями, більше того, софістично спекулятивно підлаштовує морально-етичні цінності під власну волю до влади над часом (ідея безсмертя), над простором (ідея надздібностей) та над людьми (ідея сингулярності). Подібний варіант розвитку подій цілком можливий, його передбачили також деякі філософи, наприклад, М. Бердяєв в своїй останній, багато в чому пророчій роботі “Царство Духу і Царство Кесаря” [5] неодноразово застерігає, підкреслюючи, що новітнє Царство Кесаря можна реалізувати цілком технологічним шляхом [2].

Безумовно, розвиток цивілізації та технологій в змозі зробити людське життя значно комфортнішим, але за умови, якщо не перетинається та тонка тендітна делікатна межа, за якою зберігається право людини на свободу волевиявлення, душевність та особистісний духовний розвиток.

Таким чином, без глибокого розуміння природи людини як цілісної особистості, наділеною безсмертним духом та живою душею, неможливо говорити про подальший гармонійний та повноцінний розвиток людства.

Звісно, варто з розумінням ставитися до того, що розвиток цивілізації є невід'ємним для сучасного існування людства, тому необхідно знайти межу здорового глузду для того, аби мати змогу балансувати, використовуючи напрацювання цивілізації, але не за рахунок пригнічення культурних напрацювань та прагнень, залишаючи перше місце за людиною-особистістю, а не за людиною-споживачем, по суті, рабом цивілізації.

Отже, якщо замислитися над кінцевою метою транс- та пост-гуманізму, можна стверджувати, що приказка давня і відома усім: «Добрі наміри ведуть до пекла», в даному випадку має таке значення, що дозволяє усвідомити важливу істину: позбавлення людини та людства страждань [8], трансформація суспільства суто на тілесному та суто на матеріально-технічному рівні, без духовно-душевного зростання, є дуже великою небезпекою і загрожує втраті загальнолюдських цінностей.

Остаточна фінальна мета парадигми трансгуманізму є доволі туманною, чимось схожа на пропаганду химерного «світлого майбутнього», популярну за часів комунізму. Ідеї прогресу в парадигмі трансгуманізму заміняють собою метанаративи й сакральні цінності.

Щоправда, реалізація провідних ідей прогресу дає сучасній людині доволі примарні досягнення, оскільки, навіть давши людині кращі блага цивілізації, продовживши життя людини понад сто років – неможливо забезпечити тільки таким способом розвиток особистості, й тому, як зазначає українській філософ А. Баумейстер, ідея прогресу

породжує в людях XXI століття нічим не обгрунтоване почуття зверхності, яке зовсім не гарантує справжню смислову наповненість життя людини, від чого варвар залишиться варваром й життя не стає змістовнішим, якіснішим, екзистенційно кращим [4].

Кінцевою метою прогресу в парадигмі Н+ є ідея сингулярності[8], яка привносить вельми химерні перспективи.

Суто технічно-інтелектуальна єдність людства, модель якої пропонує постантропология, змушує задатись питанням, хто може стати ядром, центром управління цього технічного нелюдського гіганта.

Трансгуманізм зараз намагаються представити як новітній науковий напрям, пов'язаний з розвитком новітніх нано-, біо-, і інших технологій. Послідовники трансгуманізму намагаються зробити нову людську істоту. Автори цієї концепції називають його транслюдиною або постлюдиною, яка буде володіти надлюдським розумом, певними надздібностями.

Вчені трансгуманісти (Н. Бостром, Е. Дрекслер, Ф. Есфендіарі, Р. Еттінгер, Р. Курцвейл, Д. Пірс та ін.) стверджують, що це буде технічно трансформована людина, яка матиме не тільки певні імпланти. Людина стане безстатевою, почне розмножуватися штучним шляхом. Постлюдина матиме кілька різних вимірів, тобто існувати одночасно в різних видах: біологічному, об'єднаному з технічним та інформаційному, цифровому проявах, матиме один або декілька цифрових аватарів тощо.

Постгуманізм прагне подолання не тільки тілесної природи, а й трансформації свідомості, свого роду розчинення, деперсоналізації особистості, подолання духовної та душевної природи людини.

Метою вчених-трансгуманістів є створення своєрідного надрозуму. На думку провідного представника трансгуманізму Р.

Курцвейла, коли поставлена мета буде досягнута, з'явиться змога об'єднати усе людство з цим гігантським надрозумом, змінивши назавжди як тілесне буття, так і свідомість людини. В даному контексті, мета науки – формування постлюдини. Коли наука виконає це завдання, постане питання про те, навіщо потрібна наука надалі, чи потрібна взагалі наукова діяльність, тому що все візьме на себе цей надрозум [8].

Відповідно, так звана сингулярність, про яку говорять вчені-трансгуманісти, перетворить людство на єдиний простір, де всі знання будуть доступні, й розвиток науки, а також мистецтва та культури стане не потрібними, оскільки, людство звільнять від страждань [8], які супроводжують процес розвитку, сингулярність з надрозумом, сформована штучним інтелектом.

Таким чином, можна стверджувати, що, відмовившись від традиційних сакральних, культурних й релігійних цінностей, трансгуманісти створили своєрідну міфологію. Абсолютно серйозно вчені обговорюють проблеми щодо того, як будуть будуватися відносини надлюдини з рештою людства, якщо хтось залишиться осторонь «ідей прогресу», і що робитиме з цим новітня постлюдина майбутнього.

Варто, також, не забувати, що суспільство, де абсолютизується гедоністичний та споживацький підхід до життя, безумовно, має свою еліту, своїх так званих “обраних”. Поняття “надлюдина” породжує свою суспільну цілком утилітарно аргументовану міфологію.

Таким чином, стає зрозумілим і очевидним: те, що ми бачимо сьогодні у вигляді гендерної ідентичності – феномен трансгуманістичного гермафродиту майбутнього, замість чоловіка і жінки, є частиною світогляду, який не просто є науковою діяльністю, але і являє собою світогляд, в основі якої лежить ідея вибраності,

своєрідне "понад дане право" керувати споживачем благ цивілізації.

Фактичні ідеологи трансгуманізму зазіхають на найголовніше, зазіхають на образ людини як на образ Божий, стверджуючи, що людина є істота плотська, примітивна й обумовлена інстинктами. Більше того, головний ідейний стрижень трансгуманізму – ідею сингулярності, ідею поєднання людської природи з надрозумом теж можна розцінювати не як захист людських прав, а, навпаки, як нав'язування людині ролі своєрідного обслуговуючого персоналу для віртуальної реальності.

Сучасні філософи та вчені дискутують з приводу того, чи є гуманними перспективи, які пропонує людству платформа трансгуманізму. Так, японський вчений Френсіс Фукуяма вважає трансгуманізм найбільш небезпечною ідеєю [7], вчені Оксфордського університету (О. Крюгер, С.Б. Левін, Дж. Хьюз та ін.) критично оцінюють перспективи постантропології та претензії Н+ на створення своєрідної цифрової релігії [9, 10], філософ Андрій Баумейстер наголошує на хибності ідей прогресу[4], філософ Назіп Хамітов застерігає, що якщо постантропологія зважиться перейти певну межу й стане самодостатньою *технологією продукування «постлюдини – штучно підсиленої істоти буденного буття й буденного світогляду»*, вона руйнуватиме самореалізацію як *людини так й саму себе* [3, с. 80].

Звісно, феномен пост-людини як результат розвитку цивілізації та занепаду духовно-душевного життя через занепад культурного розвитку сучасного світу через руйнацію традиційних цінностей, є реалією нашого сучасного буття і потрібно ретельно проаналізувати його можливі наслідки.

На противагу людині, жодна машина, якою б досконалою не була, ніколи не зможе повторити справжню живу душу, імітування

душевного єства людини є цілком і повністю неможливим. Саме з цієї причини, людство “пост-людей” буде позбавлене життя суто екзистенційно, маючи розвиток виключно технічний.

Можливість злиття людини зі штучним інтелектом та створення технічної “надлюдини” є деградацією, а не розвитком для сучасного людства.

Як би не обіцяли вчені-постгуманісти людині повне звільнення від страждань, необхідно пам'ятати, що у будь-якому суспільстві завжди були, є і будуть лідери, котрі стоять за певними ідеями і мають свій інтерес, і обіцянка звільнення від страждань шляхом технічно реалізованого раю призведе до появи не просто тоталітарного суспільства, а й позбавить людину та людство суто людської ідентичності та призведе до гуманітарної катастрофи.

Проблеми сучасної науки, як відомо, виходять далеко за межі людського буття й, власне, людських цінностей. Розв'язання одних проблем науки породжує нові гіпотези, відкриття й спричиняє появу нових векторів розвитку. Саме тому, сучасним вченим варто пам'ятати, що будь-які наукові відкриття мають служити покращенню людських відносин, а не тільки покращенню людського побуту завдяки розвитку технологій. Тому кожне наукове відкриття сьогодні потребує ґрунтовного антропоцентричного філософського осмислення задля того, щоб у царині стрімкого розвитку науки та технологій цивілізації було місце для загальнолюдських цінностей, а також для сакральних цінностей, які сформували протягом тисячоліть культуру сучасного людства.

Безумовно, від кожної свідомої особистості залежить той вибір, який зробить людство, адже, якщо згадати про ноосферу Вернадського – ми всі взаємопов'язані, отже, навіть потік думок і почуттів кожної окремої особистості здатний здобувати свій

резонансний відгук у світі. Задля такого резонансу нам не потрібний штучний «надрозум». Достатньо відкритого серця.

Основною причиною кризи, яку переживає постмодерн після знищення метанаративів, шукаючи собі заміну у форматі Н+, беззаперечно, є взаємозв'язок сакральних цінностей та найважливіших екзистенціалів, які формують душевність та духовність людства, втілюючись у культурі етносів та держав.

Відповідно, знищення метанаративів позбавляє нас розквіту культури, зводить людське буття до так званого «дня сурка», де є щоденне задоволення буденних потреб, достатньо стабільне життя, позбавлене душевної радості та занурене у одноманітні «акти споживання» [6].

Розмірковуючи про ризики, які залишає нам після себе постмодерн, не можна забувати наступне: демонтуючи метанаративи у суспільстві, де люди не є розвинутими цілісними та зрілими особистостями, існує неабиякий ризик втрати екзистенціалів свободи та любові.

Подібний досвід можна спостерігати, зокрема, у колишньому СРСР – тоталітарній державі, яка ставила своєю метою повне розчинення особистості людини в інтересах так званої більшості. Інтересах, які, насправді, формувалися меншістю – невеличкою кількістю людей, котрі, власне, склали еліту колишнього тоталітарного СРСР – держави, де на зміну зруйнованим сакральним цінностям прийшла диктатура партійних еліт тогочасної влади.

Варто розуміти, що, в умовах небезпечної архаїки одіозної пострадянської патетичної туги за псевдо-величчю СРСР і у поєднанні з технологіями сучасного світу для сучасного російського суспільства є величезна небезпека знову перетворитися на закрите тоталітарне суспільство, де контроль за свободою людей буде здійснюватися за

допомогою просунутих технологій, і, відповідно, реалізувати найгірші передчуття, втілені у романі Оруела «1984». Враховуючи тоталітарне минуле РФ, криза постмодерну на тлі військової агресії досить вірогідно може призвести РФ до тоталітаризму сталінських часів. Щоправда, враховуючи наявність розвинених цифрових технологій, це вже буде справжня реалізація на практиці тих самих, популярних у колах інтелектуалів РФ, чисельних теорій заговору, а не просто тоталітаризм.

Криза постмодерну і наявна потреба у зміні епох, ґрунтового переосмислення досвіду, набутого людством, змушує поставити питання про те, яку світоглядну платформу зможе сформувати та обрати сучасне людство загалом. Щоб уникнути загрози негативного сценарію перетворення технологічного суспільства для сучасного світу, варто, передусім, пам'ятати про важливість вибору шляхів самосвідомості людської особистості на користь зрілості цілісної особистості у балансі, гармонії та єдності духовного, душевного, тілесного, – саме такий вибір може дати народження новим творчим смислам, і, як наслідок – сприяти відродженню кращих традицій минулих поколінь, створюючи культурну платформу для появи доби метамодерну, яка дасть шанс відродження культурних цінностей, де здатний проявитися досвід цілісної особистості, людини-творця, у контексті та взаємозв'язку співтворчості багатьох поколінь суспільства.

Література:

1. Крилова С. (1999). Безсмертя особистості: ілюзія чи реальність. Київ: Гранослов.
2. Терлецька Н. (2019). Людина та сім'я в метаантропології та трансгуманізмі /Майбутнє особистості та сім'ї: контексти філософської

антропології, психоаналізу, арт-терапії та філософської публіцистики. Підхід філософської антропології як метаантропології: збірник наукових праць / За ред. Хамітова Н., Київ: Інтерсервіс. [<https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/26372/Maibutnie%20Osobystosti%20Ta%20Simi.pdf;jsessionid=5127FE8B93336DBC6508B6BEB3A9A1DC?sequence=1>] (22-23 травня 2019 р), 226-234.

3. Хамітов Н. (2017). Філософська антропологія: актуальні проблеми. Від теоретичного до практичного повороту. Київ: КНТ.

4. Baumeister A. (2020). Небезпека прогресу або про одну згубну оману. [<https://www.youtube.com/watch?v=2angDqHvEP0>].

5. Berdyaev N. (1952), *The Realm of Spirit and the Realm of Caesar*, trans. D. Lowrie, London: Victor Gollancz.

6. Baudrillard J. (1970). *The Consumer Society: Myths and Structures*.

[https://monoskop.org/images/d/de/Baudrillard_Jean_The_consumer_society_myths_and_structures_1970.pdf].

7. Bostrom Responds to Fukuyama's Assertion that Transhumanism is World's Most Dangerous Idea. No. 9. Retrieved from // World Transhumanist Association, 2004, September, 10.

8. Kurzweil Ray (2005). *The Singularity Is Near: When Humans Transcend Biology*. Видавництво: Viking Adult.

9. Susan B. Levin. *Creating a Higher Breed: Transhumanism and the Prophecy of Anglo-American Eugenics*. [<https://doi.org/10.1093/oso/9780190051495.003.0006>].

10. Hughes James. *Contradictions from the Enlightenment Roots of Transhumanism*. [<https://doi.org/10.1093/jmp/jhq049>].

References:

1. Krylova S. (1999). *Bezsmertya osobystosti: ilyuziya chy real'nist'*. Kyiv: Granoslov [in Ukrainian].

2. Terletska N. Lyudyna ta sim"ya v metaantropolohiyi ta transhumanizmi /Maybutnye osobystosti ta sim"yi: konteksty filosofs'koyi antropologiyi, psykhoanalizu, art-terapiyi ta filosofs'koyi publitsystyky. Pidkhid filosofs'koyi antropologiyi yak metaantropologiya: zbirnyk naukovykh prats' / Za red. Khamitova N., Kyiv:Interservis. [<https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/26372/Maibutnie%20Osobystosti%20Ta%20Simi.pdf;jsessionid=5127FE8B93336DBC6508B6BEB3A9A1DC?sequence=1>] (May, 22-23, 2019), 226-234 [in Ukrainian].

3. Hamitov N. (2017). Filososfs'ka antropologiya: aktual'ni problemy. Vid teoretychnogo do praktychnogo povorotu. – Kyiv: KNT. [in Ukrainian].

4. Baumeister A. (2020). Nebezpeka progresu abo pro odnu zhubnu omanu. [<https://www.youtube.com/watch?v=2angDqHvEP0>]. [in Russian].

5. Berdyaev N. (1952), The Realm of Spirit and the Realm of Caesar, trans. D. Lowrie, London: Victor Gollancz. [in English].

6. Baudrillard J. (1970). The Consumer Society: Myths and Structures. [https://monoskop.org/images/d/de/Baudrillard_Jean_The_consumer_society_myths_and_structures_1970.pdf]. [in English].

7. Bostrom Responds to Fukuyama's Assertion that Transhumanism is World's Most Dangerous Idea. No. 9. Retrieved from // World Transhumanist Association, 2004, September, 10. [in English].

8. Kurzweil Ray (2005). The Singularity Is Near: When Humans Transcend Biology, Viking Adult. [in English].

9. Susan B. Levin. Creating a Higher Breed: Transhumanism and the Prophecy of Anglo-American Eugenics. [<https://doi.org/10.1093/oso/9780190051495.003.0006>]. [in English].

10. Hughes James. Contradictions from the Enlightenment Roots of Transhumanism.[<https://doi.org/10.1093/jmp/jhq049>]. [in English].

Citation: Nataliia Terletska (2023). THE PROSPECTS AND THE FORECASTS OF A HUMAN TRANSFORMATION IN THE CONTEXT OF THE CRISIS OF CULTURE BECAUSE OF THE CIVILIZATION DOMINANCE. New York. TK Meganom LLC. Innovative Solutions in Modern Science. 2(57). doi: 10.26886/2414-634X.2(57)2023.7

Copyright: Nataliia Terletska ©. 2023. This is an openaccess article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY). The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.